

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ

**NUFÜS HAREKETLERİ VE ÇEVRE
850CK0086**

Ankara, 2011

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
  - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
  - **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. KENTLEŞMENİN ÇEVREYE	3
ETKİLERİ	3
1.1. Nüfus Hareketleri ve Kentleşme	3
1.2. Kentsel Çevre Sorunları	8
1.2.1. Sanayi Yeri Seçimi	9
1.2.2. Kaçak Yapılaşma ve Yerleşme	9
1.2.3. Tarihsel ve Kültürel Yapının Zarar Görmesi	10
1.2.4. Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanımı	10
1.2.5. Ormansızlaştırma	12
UYGULAMA FAALİYETİ	13
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	15
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	17
2. GÖÇÜN ÇEVREYE ETKİLERİ	17
2.1. Göçün Nedenleri	17
2.1.1. İç Göçler	18
2.1.2. Dış Göçler	19
2.2. Göç İçin Alınabilecek Önlemler	21
2.3. Göçün Yarattığı Çevre Sorunları	22
UYGULAMA FAALİYETİ	23
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	24
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	25
3. Turizm Faaliyetlerinin Çevreye Etkileri	25
3.1. Turizm	26
3.2. Ülkemizdeki Doğal Turizm Bölgeleri	27
3.3. Turizm Tesislerinin Çevreye Etkileri	28
3.4. Turizmin Doğal Çevresel Etkileri ve Kirlenmenin Önlenmesi	30
UYGULAMA FAALİYETİ	33
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	34
MODÜL DEĞERLENDİRME	35
CEVAP ANAHTARLARI	36
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	38
KAYNAKÇA	39

AÇIKLAMALAR

KOD	850CK0086
ALAN	Aile ve Tüketici Hizmetleri
DAL/MESLEK	Çevre Hizmetleri
MODÜLÜN ADI	Nüfus Hareketleri ve Çevre
MODÜLÜN TANIMI	Nüfusun çevreye etkilerinin incelenmesini sağlayan öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	
YETERLİK	Nüfusun çevreye etkilerini kavramak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Nüfusun çevreye etkilerini doğru kavrayabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none"> 1. Kentleşmenin çevreye etkilerini doğru araştırabileceksiniz. 2. Göçün çevreye etkilerini doğru araştırabileceksiniz. 3. Turizm faaliyetlerinin çevreye etkilerini doğru araştırabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, belediyelerin çevre ile ilgili birimleri, özel ve kamu kurum ve kuruluşları Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, dergiler, afiş, broşür, fotoğraflar, uyarıcı pano, tepegöz, asetat, DVD, CD, VCD, TV
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Nüfus ve çevre arasındaki ilişkinin en temel niteliği karşılıklı etkileşim şeklinde olmasıdır. Her yerde olduğu gibi Türkiye'de de nüfus ve çevre ilişkisinin kökeninde ekonomik faktörler, hızlı nüfus artışı, yüksek doğurganlık, köyden kente göç gibi demografik hareketlerin gerisinde hep ekonomik kalkınmanın zorunlu kıldığı şartlar söz konusudur.

Kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişmeye paralel olarak yaşanan iç ve dış göçler, nüfusun hareketliliğini artırmakta ve çevresel sorunların oluşmasına neden olmaktadır.

Kentleşmenin gelişmesinde, tarımda makineleşme ve bu makineleşmenin kırsal kesimde iş gücü fazlalığına neden olması, kentlerin iş ve eğitim yönünden çekiciliği, haberleşme ve ulaşım olanaklarının artmasının büyük etkisi vardır. Türkiye'de hızlı kentleşme beraberinde önemli sosyal, ekonomik, demografik ve çevresel sorunlar getirmiştir.

Hızlı kentleşme, kentlerde önemli hizmet darboğazları getirmiş; plansız kentleşme ve gecekondulaşma ile hizmet sunumu bakımından sorunlu kentlerin oluşmasına yol açmış, kentlerde henüz kentlileşme sürecini tamamlamamış alt kültür gruplarının varlığını beraberinde getirmiş ve çevre sorunlarının hızla büyümesine yol açmıştır.

Bu modül ile nüfus hareketliliğinin nedenlerini öğrenerek çevre ile olan ilişkisini kavrayacak ve çevre sorununun anlaşılmasında nüfus hareketinin dünyada ve yaşadığınız bölgedeki etkileri üzerine daha objektif ve bilimsel bir yaklaşıma sahip olabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Kentleşmenin çevreye etkilerini doğru araştırabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Kentleşmenin gündelik yaşam üzerindeki etkilerini araştırınız.
- Yaşadığınız bölgede kentleşmeye dayalı çevresel sorunları araştırınız.
- Yaptığınız araştırma sonuçlarını dosyalayınız.

1. KENTLEŞMENİN ÇEVREYE ETKİLERİ

Nüfus artışı ve sanayileşme sonucu ortaya çıkan kentleşme olgusu, çok sayıda sorunu da beraberinde getirmiştir. Kentleşmenin stres, gürültü, kira fiyatlarının artması gibi sosyoekonomik etkileri yanında hava kirliliği, su kirliliği gibi çevre üzerinde de olumsuz etkileri vardır.

1.1. Nüfus Hareketleri ve Kentleşme

Nüfus hareketleri, dünyada ve Türkiye’de hızla artmaktadır. İnsanlar sosyal, kültürel ve ekonomik sebeplerle nüfusun daha yoğun olduğu şehir ve kasabalara göç etmektedirler. Hızlı nüfus artışı ve kıt kaynakların kullanılmasının zorluğu, dünyada ve Türkiye’de yoğun nüfus hareketlerine neden olmaktadır. İnsanların doğal, ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerle yerleşmek amacıyla bir yerden başka bir yere gitmesi sonucu nüfus hareketliliği oluşur.

Dünyada hızla artan insan sayısı, eldeki kaynakları yetersiz duruma getirmektedir. Kaynakların çoğunluğu ve verimliliğin fazlalığı, bu artış karşısında yetersiz kalmaktadır. Çevre kirlenmesi ve buna bağlı olan birçok sorun, dünya nüfusunun hızla artmasıyla başlamıştır.

Hızlı nüfus artışına ve sanayileşmeye paralel olarak Türkiye’de kent yerleşim birimleri giderek çoğalmakta ve büyümektedir. Türkiye’deki kent sayısı 1927’de 66 iken 1980’de 320’ye yükselmiş ve son yıllarda daha da artmıştır. 1990 yılında kent sayısı 894’tür. 1960–1980 yılları arasında 8,9–19,6 milyon olan kent nüfusunun büyük çoğunluğu; Ankara, İstanbul, Adana, İzmir gibi büyük kentlerimize yerleşmiştir.

1990'da kentlerde yaşayan insan sayısı 33,3 milyon kadardır. Bu da Türkiye nüfusunun % 60'nın kentlerde yaşadığını göstermektedir.

Türkiye'deki nüfusun kentleşme oranı, coğrafi bölgelere göre farklılık gösterir. Marmara Bölgesi gibi sanayileşmiş bölgelerde nüfusun yaklaşık yarısı kentlerde yaşamaktadır.

Nüfus, herhangi bir sayım gününde sınırları belirli bir alanda yaşayan insanların toplam sayısıdır. Bu alan; ülke, bölge, il, ilçe, köy veya daha geniş bir mekân olabilir. Coğrafyacılar, yalnızca nüfusla ilgili sosyal verileri yorumlamakla kalmamış, bunlarla mekân arasındaki ilişkileri de inceleyerek nüfus coğrafyasının doğmasını sağlamışlardır.

Resim 1.1: Nüfus dağılımı

Nüfus coğrafyası insanların yeryüzündeki dağılımlarını, sayılarını, hareketlerini (göçler) ve çeşitli özelliklerini inceleyen coğrafya bölümüdür. Nüfus coğrafyası, **beşerî** coğrafyanın bölümlerinden birisi hatta en önemlisidir. Doğal koşullar ve insan, karşılıklı olarak mevcut coğrafi görünümü kazandırır. Bu nedenle nüfusun ülke kalkınmasında önemi büyüktür. Nüfus, bir ülkenin kalkınmasında, modern bir görünüm kazanmasında rol alan en önemli unsurdur. Dünyada nüfus dağılımını etkileyen faktörler; doğal nedenler, ekonomik nedenler, sosyal ve siyasal nedenler olmak üzere üç grupta toplanır.

➤ **Doğal nedenler**

- **Doğal afetler:** Deprem, sel baskını, kuraklık vb. nedenler insanların yaşamakta oldukları bölgeleri terk etmelerine ve daha güvenli bölgelerde nüfusun yoğunlaşmasına neden olmaktadır. 2009 Eylül ayında Marmara Bölgesinde meydana gelen sel felaketi doğal afetlerin etkisi bakımından önemlidir. İstanbul ve Marmara Bölgesinde nüfus yoğunluğu sonucu oluşan çarpık kentleşme ve yerleşme bu doğal afetin can ve mal kayıplarının yaşanmasında etkisini artırmıştır.
- **İklim:** İklim koşullarının değişiklikler göstermesi, insanların sahip oldukları faaliyetlerini sürdürebilmeleri için elverişli bölgelerde sürekli

ya da geçici sürelerle yerleşmeleri nüfus hareketliliğine neden olmaktadır. Çok sıcak ve çok soğuk iklimler seyrek nüfusludur. Yağışların fazla, kışların ılık geçtiği iklim bölgeleri sık nüfusludur. Örneğin; **kutup** bölgeleri, çöl bölgeleri ve Ekvator'da 1000 m'nin altındaki yerler (yüksek nem ve sıcaklık) seyrek nüfusludur.

- **Besin temini:** Yeryüzünün her bölgesinin her türlü beslenme gereksiniminin karşılanabilmesine uygun olmaması, belirli bölgelerde besin temininden kaynaklı nüfus yoğunluğunun oluşmasına neden olmaktadır.
- **Yer şekilleri:** Yer şekillerinin üretim yapmaya ve yerleşmeye elverişli fiziki koşullardan oluşuyor olması, o bölgede nüfus yoğunluğuna neden olmaktadır.

Resim 1.2: Su kaynakları

- **Su kaynakları:** Su kaynakları, kırsal nüfusun yerleşiminde daha çok etkili olmakla beraber su kaynaklarının yoğunluğuna bağlı olarak nüfus yoğunluğunun oluşmasına da neden olmaktadır. Ülkemizde İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde toplu yerleşim birimlerinin oluşmasında etkili olan temel unsurlardan biri su kaynaklarıdır. Akarsu çevreleri, su imkânı ve verimli tarım alanlarından dolayı sık nüfusludur. Bu genellemeye Ekvatorial bölge akarsuları (Amazon, Kongo) ve Kutup iklim bölgesindeki akarsular uymaz. Ekvatorial bölgede yüksek nem ve sıcaklıktan, kutuplarda ise düşük sıcaklıktan dolayı nüfus seyrek. Sık nüfuslu akarsu havzalarına örnek olarak; İndus, Ganj, Fırat-Dicle, Nil gösterilebilir.

- **Toprak:** Tarihten günümüze dek insanların göç ve hareketliliğinde etkili olan verimli topraklara yerleşme çabaları, bölgelerin nüfus yoğunluğunun şekillenmesinde etkin olmuştur.
- **Yeraltı kaynakları:** Yeraltı kaynakları, başlı başına bir bölgeye doğru nüfus hareketliliğinin oluşmasında etkili olmaktadır. Enerji kaynaklarının yoğun olduğu bölgede üretimin daha düşük maliyetle sağlanabiliyor olması bu tür bölgelerin cazibesini artırmaktadır. Yeraltı kaynaklarının çıkarıldığı ve işlendiği yerler sık nüfusludur. Örnek; Soma, Ereğli, Karabük, Seydişehir vb.

Resim 1.3: Yeraltı kaynakları

- **Bitki örtüsü:** Ormanların sık ve gür olduğu alanlar seyrek nüfuslanmıştır. Örnek: Amazon-Kongo havzaları vb.

➤ **Ekonomik nedenler**

- **Tarım:** Tarımsal faaliyetlerin gelişmiş olduğu yerler sık nüfusludur. Örnek: Akhisar, Çukurova, Bafra, Çarşamba vb.

Resim 1.4: Tarımsal faaliyetler

- **İşsizlik:** İş kollarının ve iş olanaklarının dünya genelinde dengeli dağılmamış olması, nüfus yoğunluğunun olmadığı bölgelerde üretim ve tüketim dengelerinin düşük olması, işsizlik nedenine bağlı olarak nüfusun hareketliliğine neden olmaktadır.
- **Turizm:** Herhangi bir bölgenin coğrafi koşullarının yaz ve kış turizmine elverişli olması, turistik faaliyetlere açık tarihi mekânlara ve eserlere sahip olması nüfusun hareketliliğini artırmaktadır. Turizmin gelişmiş olduğu yerlerde mevsimlik nüfus artışı görülür. Örnek kıyı bölgelerimizde yaz döneminde; Bursa-Uludağ, Bolu-Kartalkaya, Kayseri-Erciyes'te ise kış döneminde nüfus artar.

➤ **Sosyal ve siyasal nedenler**

- Daha iyi şartlarda yaşama isteği
- Tarihi ve siyasal nedenler
- Dini nedenler
- Velilerin çocuklarını daha iyi koşullarda okutma istekleri
- Kan davaları
- Terör olayları
- Sağlık sorunları

Dar anlamda kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması olarak tanımlanabilecek kentleşme; demografik, ekonomik ve sosyokültürel bir değişmeyi ifade eder.

Demografik anlamda kentleşme, nüfusun kırsal ve tarımsal alanlardan kente göç etmesi iken ekonomik anlamda kentleşme, tarım ve hayvancılıkla uğraşan nüfusun başta sanayi olmak üzere tarım dışı faaliyetlere (sektörlere) kaymasıdır.

Sosyokültürel anlamda kentleşme ise demografik ve ekonomik olarak kentleşen nüfusun kentin normlarını ve yaşayış biçimini bir tarz olarak benimsemesi, yaşaması, yani "kentlileşmesi" demektir.

Kentlileşme, temelde bir kültür değişmesidir. Kentlileşme için kent kültürünün geliştirilmesinin yanında kentte yaşayan bireylerin fiziksel ve davranışsal olarak da uyum içinde olmaları gerekmektedir.

Kentleşme, adından da anlaşılacağı üzere başlamış ve devam eden bir süreci ifade eder. Bu sürecin sonunda gerçek anlamda bir kentleşmeden bahsedebilmek için yukarıda sayılan üç unsurun, başka bir anlatımla üç değişmenin bir arada yaşanması gerekir. Bu unsurlardan birinin eksikliği hâlinde o ülkede veya o kentte gerçek anlamda bir kentleşmeden bahsedilemez.

Resim 1.5: Demografik, ekonomik ve sosyokültürel olarak kentleşme

1.2. Kentsel Çevre Sorunları

Kentsel çevre problemleri, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde benzer bir eğilimle plansız kentleşme ve sanayileşmeyle ilgilidir. İnsanların daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak amacıyla kentlere göç etmeleri, çevresel bozulmaların nedenlerinin başında gelmektedir. Bilim adamları, kırsal alanlardan kentlere doğru göç sürecinin önümüzdeki 50 ile 100 yıl arasında özellikle de gelişmekte olan ülkelerde devam edeceğini tahmin etmektedir.

Hızlı kentleşme, birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Kentlerdeki yoğun nüfusun sebep olduğu kalabalıklaşma maliyeti ihmal edilemez bir seviyededir. Örneğin, kent içi ulaşımında milyonlarca insanın sürekli olarak yer değiştirmesi hem trafik sıkışıklığı nedeni ile zaman kaybına hem de akaryakıt israfına yol açmaktadır. Ayrıca yaşanan stres, verimliliğin düşmesine ve dolayısıyla üretim azalışına neden olmaktadır. Kentsel çevre sorunlarının önemli bir sonucu olan çevre kirliliği; genel olarak insanların her türlü faaliyetleri sonucu suda, toprakta ve havada meydana gelen olumsuz gelişmelerle ekolojik dengenin bozulması ve böylece ortaya çıkan kötü koku, zehirlilik, radyasyon, gürültü, hava kirliliği ve arzu edilmeyen diğer sonuçlar olarak tanımlanabilir.

Resim 1.6: Kentlerde doğal yaşam alanlarının tükenmesi

1.2.1. Sanayi Yeri Seçimi

İnsan sağlığı ve çevresel dengeleri bozacak şekilde havanın bileşiminin değişmesi ya da havada bulunmaması gereken maddelerin havaya karışması olarak tanımlanan hava kirliliği, tüm dünyada birinci derecede önemli bir çevre sorunu hâline gelmiştir.

Nüfus artışı ve endüstriyel aktiviteler sonucunda artan enerji talebiyle birlikte fosil yakıt kullanımının artması sonucu ortaya çıkan emisyonlar, çevre hava kalitesinin bozulmasına ve doğal kaynakların tahrip olmasına neden olmaktadır.

Bu nedenlerden dolayı sağlıklı ve ideal bir sanayi yeri seçimi çalışmalarında bölgenin meteorolojik parametreleri (rüzgâr, yağış, sıcaklık, nem vb.) hassasiyetle göz önünde bulundurulmalıdır.

Fiziksel çevrenin verileri ile büyük açıklıklı sanayi yapılarının yerleşimleri, konumlarının belirlenmesi ve yapısal tercihlerin yapılması sağlanmaktadır. Yapısal oluşum aşamasında önemli bir ölçüt olan fiziksel çevre verileri, özellikle büyük açıklıklı sanayi yapılarında, arazinin topoğrafik yapısı, iklimsel koşullar ve zeminin yapısı jeolojik olarak ele alınmakta ve tasarım aşamasında etkin olmaktadır.

Genel anlamda ele alınacak olursa insanları ve yapıları etkileyen çevreye fiziksel çevre denilebilmektedir. Fiziksel çevre; iklim, yer şekilleri, topoğrafya gibi insan dışında şekillenmiş oluşumların yer aldığı koşullardır. Sanayi yeri seçiminde, fiziksel çevre unsurlarının tahribatına neden olmayacak bölgeler tercih edilmelidir.

1.2.2. Kaçak Yapılaşma ve Yerleşme

Çevre sorunlarını en şiddetli biçimde yaşayan kesim, kuşkusuz nüfus yoğunluğunun barındığı ve sanayi kuruluşları bakımından zengin kentlerin insanlarıdır. Ülkemizde genel olarak artan nüfusun yanında kırsal alanlardan kentlere doğru olan nüfus göçü, belirgin bir biçimde sürmektedir. Öte yandan son yıllarda hızlanan toplu konut inşaatları, yeni yerleşim yerlerinin açılmasına yol açmaktadır. Böylelikle kentler hızla genişlemekte ve bir yandan gecekondular mahalleleri, diğer yandan büyük ve çok katlı yapılar, geniş yollar ve sanayi kuruluşlarıyla belirgin bir değişime uğramaktadır.

Resim 1.7: Kaçak yapılaşma

Kentlerdeki gelişigüzel büyümenin neden olduğu kaçak yapılaşma, kentin estetik görünümünde bozulmalara neden olmaktadır. Plansız kentleşme ve kaçak yapılaşma, öncelikle fiziksel çevre sorunlarına ve çevre kirliliğine yol açmakta ve bu alanlarda yaşanan sorunları arttırmaktadır. Çevre kirliliği; içme ve kullanma su kaynaklarının kirlenmesi, hava kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği ve ekolojik dengenin bozulması demektir.

Türkiye’de kentlerde yaşayan nüfusun yaklaşık % 30’unun gecekondu mahallelerinde oturduğu tahmin edilmektedir.

Kentlerde bu gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan önemli sorunlardan biri de doğal ortamlar üzerindeki baskının artmasıdır. Doğal ortamlar üzerindeki baskı, gerek doğal alanlar ve tarım arazilerinin yapılarla örtülmesi gerekse ortam kirlenmesinin zararlı etkilerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla giderek yoğunluk kazanan yapay bir yaşama ortamının oluşmasına yol açmaktadır. Oysa insan soluduğu hava, içtiği su, hayvansal ve bitkisel besinlerle doğaya bağımlı bir varlıktır. Bu bakımdan diğer canlılarla ve doğa ile dengeli bir etkileşim içinde olması gerekir. İşte bu nedendir ki insan, yaşama ortamını kendi istekleri doğrultusunda değiştirirken doğadan kopmamaya ve doğa ile karşılıklı ilişkilerinin sınırını korumaya özen göstermektedir.

1.2.3. Tarihsel ve Kültürel Yapının Zarar Görmesi

Kentsel çevre sorunlarından bir diğeri de plansız kentleşme ve kaçak yapılaşmanın yol açtığı tarihi ve kültürel alanlarda yaşanan tahribat ve zamanla bu alanların yok olma tehlikesidir. Bu duruma örnek; imar planı bulunan ve bu plan ile tarihi kültürel mirasımızı günümüze taşıyan alanlar (antik kent ve mezarlık, anıtlar, camiler, kiliseler, kaleler, sivil mimarlık örnekleri, doğal parklar, milli parklar vb.) gibi koruma altına alınmış, çevresi ile bütünleşmesi için bir düzenleme getirilmiş alanlarda kaçak yapılaşma ile tarihi ve kültürel mirasımızın yok olması hızlanmaktadır.

Hızlı kentleşme ve sosyal değişimin yaşandığı süreçte kültürel yozlaşmaya ve değer yargılarındaki aşınmaya fırsat vermemek amacıyla milli kültürün temel belirleyiciliği çerçevesinde kent ve kentlilik kültürünün oluşturulmasına dönük çalışmalar yapılmalıdır.

1.2.4. Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanımı

Hızlı kentleşme ve sanayileşme ile tarım alanlarının hızla azaldığı bütün dünyada gözlemlenen bir olgudur. Bu süreç sanayi kuruluşları, bunların alt yapıları olan yol, spor tesisleri ve eğlence merkezlerine ait inşaatın genellikle verimli tarım alanlarında yapılmasıyla gerçekleşmektedir.

Tarım alanlarının miktar olarak azalması ve niteliklerinin bozulması çözümü güç sorunlar yaratmaktadır. Bunların başında beslenme sorunları gelmektedir. Bu sorunun boyutları nüfus artışı ile giderek büyümektedir.

1.2.5. Ormansızlaştırma

Dünyada ve ülkemizde orman varlığı her yıl azalmakta ve geriye kalan ormanların da miktarı azalmakta, niteliği çeşitli nedenlerle gittikçe bozulmaktadır. Kentleşmeyle beraber gelişen sanayinin yarattığı küresel tüketim patlaması (kâğıt tüketimi gibi), orman ürünleri ve ormanlık alanların tüketimini artırmıştır.

Kentlere yönelik yoğun nüfus hareketleri, doğal çevre şartlarının tahribatına neden olurken yerleşim alanlarının talebi karşılamadaki yetersizliği, ormanlık alanları yerleşim yeri alanlarına dönüştürmüştür.

Resim 1.9: Ormanlık alanlar

Yükselen yaşam düzeyinin getirdiği ulaşım ağı yoğunluğu, spor ve dinlenme tesislerinin yapımının çoğalması, hem orman alanlarının daralmasına hem de niteliklerinin bozulmasına neden olan tahrip edici baskılar yaratmaktadır. Örneğin, Çin’de sadece golf oyunu sahalarının açılmasıyla o kadar ormanlık alan yok edilmiştir ki Çin hükümeti yeni golf alanlarının açılmasını yasaklamak zorunda kalmıştır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Kentsel çevre sorunlarını anlatan bir pano hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Kentsel çevre sorunlarını araştırınız.	➤ Basılı ve görsel kaynaklardan yararlanabilirsiniz.
➤ Sanayi yeri seçiminin çevre kirliliğine etkilerini araştırınız.	➤ Basılı ve görsel kaynaklardan yararlanabilirsiniz. ➤ Bulduğunuz bölgedeki çevre il müdürlüklerinden araştırabilirsiniz. ➤ İnsan sağlığına etkilerini dikkate alabilirsiniz.
➤ Kaçak yapılaşma ve yerleşmenin çevre kirliliğine etkilerini araştırınız.	➤ Basılı ve görsel kaynaklardan yararlanabilirsiniz. ➤ Bulduğunuz bölgedeki çevre il müdürlüklerinden araştırabilirsiniz. ➤ İnsan sağlığına etkilerini dikkate alabilirsiniz.
➤ Tarihsel ve kültürel yapının zarar görmesinin çevre kirliliğine etkilerini araştırınız.	➤ Basılı ve görsel kaynaklardan yararlanabilirsiniz. ➤ Bulduğunuz bölgedeki çevre il müdürlüklerinden araştırabilirsiniz. ➤ İnsan sağlığına etkilerini dikkate alabilirsiniz.
➤ Tarım topraklarının amaç dışı kullanımının çevre kirliliğine etkilerini araştırınız.	➤ Basılı ve görsel kaynaklardan yararlanabilirsiniz. ➤ Bulduğunuz bölgedeki çevre il müdürlüklerinden araştırabilirsiniz. ➤ İnsan sağlığına etkilerini dikkate alabilirsiniz.
➤ Ormansızlaştırmanın çevre kirliliğine etkilerini araştırınız.	➤ Basılı ve görsel kaynaklardan yararlanabilirsiniz. ➤ Bulduğunuz bölgedeki çevre il müdürlüklerinden araştırabilirsiniz. ➤ İnsan sağlığına etkilerini dikkate alabilirsiniz.

➤ Edindiğiniz bilgileri düzenleyiniz.	➤ Temiz ve düzenli çalışmaya özen gösterebilirsiniz.
➤ Edindiğiniz bilgilerle ilgili resim ve fotoğraflar derleyiniz.	➤ çeşitli kaynaklardan ve İnternet ortamından yararlanabilirsiniz.
➤ Panonuzu oluřturunuz.	➤ Renkli fon kartonlarından yararlanabilirsiniz.
➤ Edindiğiniz bilgileri, resimleri ve fotoğrafları panonuza yerleştiriniz.	➤ Bilgilerle resim ve fotoğrafların eşleşmesine dikkat edebilirsiniz. ➤ Temiz ve düzenli çalışmaya özen gösterebilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. İnsanların doğal, ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerle yerleşmek amacıyla bir yerden başka bir yere gitmesi sonucu .....
.....oluşur.
2. Herhangi bir sayım gününde sınırları belirli bir alanda yaşayan insanların toplam sayısına ..... denir.
3. ...., insanların yeryüzündeki dağılışlarını, sayılarını, hareketlerini (göçler) ve çeşitli özelliklerini inceleyen coğrafya bölümüdür.
4. .... demografik, ekonomik ve sosyokültürel bir değişmeyi ifade eder.
5. Kentleşme temelde bir ..... değişmesidir.
6. .... problemleri, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde benzer bir eğilimle plansız kentleşme ve sanayileşmeyle ilgilidir.
7. ....; genel olarak insanların her türlü faaliyetleri sonucu suda, toprakta ve havada meydana gelen olumsuzlukları ifade eder.
8. Kentlerdeki gelişigüzel büyümenin neden olduğu .....
....., kentin estetik görünümünde bozulmalara neden olmaktadır.
9. Çok sıcak ve çok soğuk iklimler ..... nüfusludur. Yağışların fazla, kışların ılık geçtiği iklim bölgeleri ..... nüfusludur.
10. Sağlıklı ve ideal bir sanayi yeri seçimi çalışmalarında bölgenin .....
..... (rüzgâr, yağış, sıcaklık, nem vb.) hassasiyetle göz önünde bulundurulmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Uygulamalı Test”e geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Aşağıdaki ölçütleri dikkate alarak Türkiye haritası üzerinde kentleşme hızının coğrafi bölgelere göre dağılımını gösteriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Türkiye'deki kentleşme hızı ile ilgili araştırma yaptınız mı?		
2. Türkiye'deki kentleşme hızının coğrafi dağılımını incelediniz mi?		
3. Türkiye haritasını oluşturduunuz mu?		
4. Haritayı coğrafi bölgelere ayırdınız mı?		
5. Her bir bölgeyi farklı renklerde gösterdiniz mi?		
6. Hızlı kentleşmenin daha yoğun olduğu bölge ve illeri harita üzerinden gösterdiniz mi?		
7. Hızlı kentleşmeye neden olan faktörleri resim ve şekillerle simgeleştirdiniz mi?		
8. Simgeleştirdiğiniz resim ve şekilleri haritanız üzerine yerleştirdiniz mi?		
9. Harita üzerine yerleştirdiğiniz simgelerin açıklamalarına haritanızın alt kısmında yer verdiniz mi?		
10. Temiz ve düzenli çalışmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Göçün çevreye etkilerini doğru araştırabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Göçün çevreye etkilerini araştırınız.
- Göçün nedenlerini araştırınız.
- Yaptığınız araştırmayı raporlaştırınız.

2. GÖÇÜN ÇEVREYE ETKİLERİ

Türkiye’de 1950 yılından sonra kentlerde gelişen teknoloji ve sanayileşme hareketleri, şehirlerde iş gücü eksikliğine neden olurken kırsal yerleşmelerdeki hızlı nüfus artışı ve tarımda makineleşme kırsal alanlarda iş gücü fazlalığına yol açmıştır. Aynı zamanda kır ile şehir arasındaki ulaşım ve haberleşme sistemlerindeki gelişmeler, siyasi kararlar ve şehirlerdeki diğer çekici faktörler kırsal yerleşmelerdeki nüfusun şehirlere göç etmesinde etkili olmuştur.

Resim 2.1: Kırsal yerleşmelerdeki nüfusun şehirlere göç etmesi

2.1. Göçün Nedenleri

Göç olgusu, toplumsal değişimin göstergelerinden biridir. Bir ülkenin sanayileşme ve kentleşme oranı, modernleşme süreciyle belirginleşir. Endüstrinin gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan kentleşme olgusu, ekonomik olduğu kadar sosyal yapıdaki değişimlerde de ifadesini bulur. Endüstriyel gelişme sonucu kentlerde ortaya çıkan iş gücü ihtiyacı, köyden

kente göçün başlıca nedenini oluşturur. Köyden kente göç, sanayileşmenin bir gereği olduğu kadar modernleşme sürecinin bir simgesi olarak da değerlendirilmektedir.

İnsanların doğal, ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerden dolayı sürekli yaşadığı yerlerden başka yerlere toplu olarak veya bireysel olarak yerleşmeleri olayına “göç” denir. Göç olayının temelindeki faktör, insanların geçimlerini sağlamak için tarım ve hayvancılık açısından elverişli yerleri elde etme isteğidir. İnsanların nüfusları artınca doğal kaynaklar, artan nüfusu beslemekte yetersiz kalmakta ve bireyler olduğu yerlerden tarım hayvancılık potansiyeli fazla olan yerlere doğru gitmektedir.

Tarımda makineleşmenin gelişimi, kırsal bölgelerde iş gücü fazlalığına neden olurken kentlerde ise sanayileşme, beraberinde yoğun iş gücü talebinin oluşmasına neden olmuştur. Göçler bireysel veya toplu olabilir. Bu olay sürekli veya geçici olabilir. Göç olayları bazen gönüllü bazen de zorunlu olabilir. Göçler bazen kısa mesafeli olduğu gibi bazen de uzun mesafelerde gerçekleşebilir. Göçler iç göçler ve dış göçler olmak üzere ikiye ayrılır.

2.1.1. İç Göçler

Ülke içerisinde nüfusun yer değiştirmesine iç göç denir. İç göçlerle bir ülkenin toplam nüfusunda değişme olmaz. Sadece bölgelerin ve illerin nüfusunda artma ya da azalma meydana gelir. İç göçler, sürekli ve mevsimlik göçler olmak üzere ikiye ayrılır.

Sürekli iç göçler ülke içerisinde yer değiştiren insanların göç ettikleri yerlere yerleşmesiyle gerçekleşir. Türkiye’de Cumhuriyetin başlangıcından günümüze kadar özellikle kırsal alanlardan kentlere doğru hızlı bir göç olayı görülmektedir.

Mevsimlik iç göçler; kırsal kesimdeki bazı ailelerin büyükşehirlerle, tarımın yoğun olarak yapıldığı yerlere, yaz turizminin geliştiği yerlere bir müddet çalışmak üzere göç etmeleri ile gerçekleşir. Yaylaya çıkma olayı da mevsimlik göçler içerisinde yer alır. Mevsimlik göçlerle Adana, Mersin, Hatay, Aydın, Muğla, Antalya gibi merkezlerde yaz ile kış mevsimleri arasındaki nüfus miktarlarında önemli değişimler olmaktadır.

➤ İç göçün nedenleri

- Kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı
- Miras yoluyla tarım alanlarının daralması ve ailelerin geçimini karşılamaması
- Tarım alanlarının yetersiz gelmesi ve erozyonun artmasıyla toprağın verimsiz hâle gelmesi
- Tarımda makineleşmenin artması ve buna bağlı olarak tarımsal iş gücünün azalması
- Kırsal kesimde iş imkânlarının sınırlı olması
- Ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği

- İklim ve yer şekillerinin olumsuz etkileri
- Kentlerde sanayinin gelişmiş olmasından dolayı iş olanaklarının fazlalığı
- Kentlerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlığı

Ülkemizde iç göç, özellikle Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerindeki illerde daha fazla olmaktadır.

➤ **İç göçlerin sonuçları**

- Ülke genelinde nüfusun dağılışında dengesizlik görülür.
- Yatırımlar dengesiz dağılır.
- Kırsal kesim yatırımlarında verimsizlik meydana gelir.
- Düzensiz kentleşme görülür.
- Sanayi tesisleri kent içinde kalır.
- Kentlerde konut sıkıntısı çekilir.
- Kent nüfusunda aşırı artış meydana gelir.
- Alt yapı hizmetlerinde (yol, su, elektrik) yetersizlik görülür.
- Kentlerde işsiz insanların oranı artar.

Resim 2.2: İç göç

2.1.2. Dış Göçler

Bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan göçlere dış göç denir.

➤ **Dış göçlerin başlıca nedenleri**

- **Ekonomik nedenlerle çalışmaya gidilmesi:** Türkiye, yurt dışına iş gücü veren ülkelerin başında gelmektedir. Ülkemizde iş gücü göçleri 1960'tan

sonra başlamıştır. Bu yıllarda, Türkiye’den başta batı Avrupa ülkelerine olmak üzere Avrupa’nın diğer ülkelerine de iş gücü göçü meydana gelmiştir.

- **Doğal afetler:** Deprem, heyelan, kuraklık ve çölleşme, taşkın, sel, çığ, volkanik püskürmeler gibi doğal yıkımlar, birçok sosyal ve ekonomik sorunların yanı sıra göçlere de neden olmaktadır. Doğal yıkımlardan zarar gören insanlar, buldukları yerleri terk ederek koşulları daha iyi olan yerlere göç etmek durumunda kalırlar.
- **Savaşlar:** Savaşlar, ilgili ülkelerde nüfus hareketlerine neden olur. Örneğin, Kurtuluş Savaşı sonrası Yunanistan ile yapılan anlaşmalarla ülkemizde yaşayan Rumlar ile Yunanistan’daki Türkler arasında yer değiştirme göçleri yaşanmıştır.
- **Etnik nedenler:** Siyasi baskılardan kaçmak ve dini inançlarını özgürce yaşayabilmek için yapılan göçlerdir.
- **Sınırların değişmesi:** Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan, ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değişmesi ile oluşan göçlerdir.
- **Uluslararası anlaşmalarla sağlanan nüfus değişimi:** Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye ile Yunanistan arasında “Nüfus Mübadelesi Protokolü” imzalanmıştır. Bu protokol, İstanbul’daki Rumlar ile Batı Trakya’daki Türkleri kapsamıştır. Bu göçler, Romanya ile Bulgaristan arasında da olmuştur.

Resim 2.3: Dış göçler

➤ Dış göçlerin sonuçları

- Göç eden ülkede nüfus artar, göç veren ülkede ise azalır.
- Ülkeler arasında ekonomik ilişkiler gelişir.
- Ülkeler arası kültürel ilişkiler gelişir.

2.2. Göç İçin Alınabilecek Önlemler

Göç veren bölgelerdeki yoğun göçün önlenmesi, öncelikle ekonomik koşulların iyileştirilmesi ve yüksek doğal nüfus artış hızının aşağı çekilmesine bağlıdır. Göçleri önleyici tedbirler, kırsal alanlardan kentlere göçü caydırıcı tedbirlerdir. Uygulanacak politikalarla kırsal kesim yaşanabilir hâle getirilirken kentlere göçü güçleştirecek caydırıcı bazı tedbirler alınabilir.

Göçlerin süreklilik kazanması, neden olduğu olumsuz etkilerin nasıl giderilebileceği sorusunu gündeme getirmiştir. Bu soruya cevap olarak da büyük kentlerdeki yoğun nüfusun azaltılması ve kentlerin genişlemesini önleyici politikalar geliştirilmiştir. Bu politikalara örnek olarak; sanayi siteleri ve yeni kentler kurulması, arsa spekülasyonlarının önlenmesi, gecekondulaşmanın teşvik edilmemesi ve nüfus azaltıcı tedbirler verilebilir.

Nüfus hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı yerlerde göç nedenleri araştırılmalı ve sorunun çözümü için gerekli mekanizmalar işletilmelidir. Kırsal kesimden göç hızının azalması kentlere yığılma hızını azalttığı ölçüde kentsel çevrenin korunmasına yardımcı olacaktır. Yerleşimlerin taşıma kapasitelerine uygun planlama yapılmalıdır. Ülkenin nüfus artışı ve kırsal nüfusun kentlere göçü kontrol altına alınmalı, kentleşmede ekolojik planlama unsurları kullanılmalıdır.

Resim 2.4: Köyden kente göçün olumsuz sonuçlarından birisi

Köyden kente göçün durdurulması için büyükşehirlerde yapılan yatırımlar, daha küçük yerleşim birimlerine kaydırılmalıdır. Örneğin; hastane, okul, fabrika gibi fazla sayıda insana sağlık hizmeti veren, çalışma ve eğitim olanakları sağlayan kuruluşlar büyük kentlerin dışındaki merkezlerde kurulmalıdır. Geçici göçler, insanların günlük ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak ve bir bölgedeki iş imkânlarından yararlanmak için yapılan göçlerdir. Ziraat mevsiminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan yüz binlerce insan Çukurova'ya göç etmektedir. Mevsim sonunda tekrar evlerine dönmektedirler. Ayrıca kış mevsiminde nüfusu 2000 civarında olan sahil yerleri yaz aylarında 100.000'leri geçmektedir. Savaştan ve ülkelerindeki baskılardan kaçan insanlar da toplu olarak göç etmektedirler.

Ayrıca göçün engellenmesine yönelik yapılacak çalışmalarda tarımda sulama olanakları artırılarak intansif tarım metodu desteklenmelidir. Kırsal kesimde besi ve ahır hayvancılığını geliştirmek ve yaygınlaştırmak, eğitim ve sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmak, tarım ve hayvancılığa bağlı sanayi kollarını geliştirmek vb. faaliyetlerin yapılması kente olan gereksinimi azaltacak, böylelikle göçler engellenmiş olacaktır.

2.3. Göçün Yarattığı Çevre Sorunları

Göç, hızlı şehirleşmeyi ve dolayısıyla hızlı çevre kirlenmesini doğuran en önemli olguların başında yer almaktadır. İnsanlar, ekonomik ve sosyal sebeplerin ve bazen de siyasal sebeplerin bir sonucu olarak yerlerini yurtlarını terk edip daha iyi yaşama şartları bulabileceğini umduğu şehirlere doğru hareket etmektedir.

Göçle beraber konut, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetlerinde gözle görülür bir açık ortaya çıkmaktadır. Şehre yeni yerleşen halk kesimi birçok alanda hizmetlerin kendilerine ulaşmasını beklemekte ve hizmetlerin karşılanmaması/karşılanamaması durumunda ise acil ihtiyaçlarını kendi yöntemleriyle gidermeye çalışmaktadır. Marjinal hizmetlerdeki yığılmalar, erken saatlerde köşe başlarında oluşan işçi pazarları, trafik, park yeri, içme suyu, elektrik, otobüs sıkıntıları, kanalizasyon yetersizliği, okul, kitaplık, yeşil alan eksikliği toplumsal erozyonun büyük kentlerdeki belirtileridir.

Resim 2.5: Göçün yarattığı çevre sorunlarından gecekondulaşma

Göçün en önemli sonucu ise gecekondulaşma olarak ortaya çıkmaktadır. Gecekondulaşma, şehri hem fiziki ve hem de sosyal çevre sorunlarıyla karşı karşıya getirmektedir. Bir taraftan sağlıksız ve altyapısız yapılaşma sürerken diğer yandan yakıt, çöp üretimi gibi nedenlerden dolayı hava, su ve toprak kirliliği artış kaydetmekte ve kirliliğin hareketliliğinden dolayı tüm şehir insanının ve ekosistemin hayatını değişik açılardan tehdit etmektedir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Nüfus hareketleri ve göçler ile ilgili bir sunu hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Nüfus hareketleri ve göçler ile ilgili araştırma yapınız.	➤ Yazılı ve görsel basından yararlanabilirsiniz.
➤ Göçlerin nedenlerini gruplayınız.	➤ İç göçler ve dış göçler olarak gruplayabilirsiniz.
➤ Göçlerin sonuçlarını listeleyiniz.	➤ İç göçler ve dış göçleri dikkate alarak listeleyebilirsiniz.
➤ Göç için alınabilecek önlemleri sıralayınız.	➤ Alınabilecek önlemleri maddeler hâlinde sıralayabilirsiniz.
➤ Nüfus hareketleri ve göçlerle ilgili resim ve fotoğraf derleyiniz.	➤ Çeşitli kaynaklardan ve İnternette yararlanabilirsiniz.
➤ Edindiğiniz bilgileri, resimleri ve fotoğrafları düzenleyiniz.	➤ Temiz ve düzenli çalışmaya özen gösterebilirsiniz.
➤ Sunumunuzu hazırlayınız.	➤ Bilgisayar ortamında power point şeklinde hazırlayabilirsiniz. ➤ Asetat kâğıtlarına hazırlayarak tepegözde sunum hazırlayabilirsiniz. ➤ Edindiğiniz bilgileri renkli fon kartonu üzerinde dizayn ederek poster sunum hazırlayabilirsiniz. ➤ Sunumunuzu hazırlarken uzun cümleler yerine özet maddeler ve görseller kullanmaya özen gösterebilirsiniz.
➤ Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.	➤ Arkadaşlarınızın görüş ve önerilerini alabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Ülke içerisinde, nüfusun yer değiştirmesine ..... denir.
2. Göç veren bölgelerdeki yoğun göçün önlenmesi, öncelikle ..... iyileştirilmesi ve yüksek doğal nüfus artış hızının aşağı çekilmesine bağlıdır.
3. Ülkemizde iç göç, özellikle Karadeniz ve ..... Bölgelerindeki illerde daha fazla olmaktadır.
4. Bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan göçlere ..... denir.
5. ...., insanların günlük ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak ve bir bölgedeki iş imkânlarından yararlanmak için yapılan göçlerdir.
6. Göçün en önemli sonucu ..... olarak ortaya çıkmaktadır.
7. Göç olgusu, ... değişimin göstergelerinden biridir.
8. Dış göçlerin sonucunda ülkeler arası ..... ilişkiler gelişir.
9. Göçleri önleyici tedbirler, kırsal alanlardan ..... göçü caydırıcı tedbirlerdir.
10. Göç için alınacak önlemlerde yerleşimlerin taşıma kapasitelerine uygun ..... yapılması sağlanmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

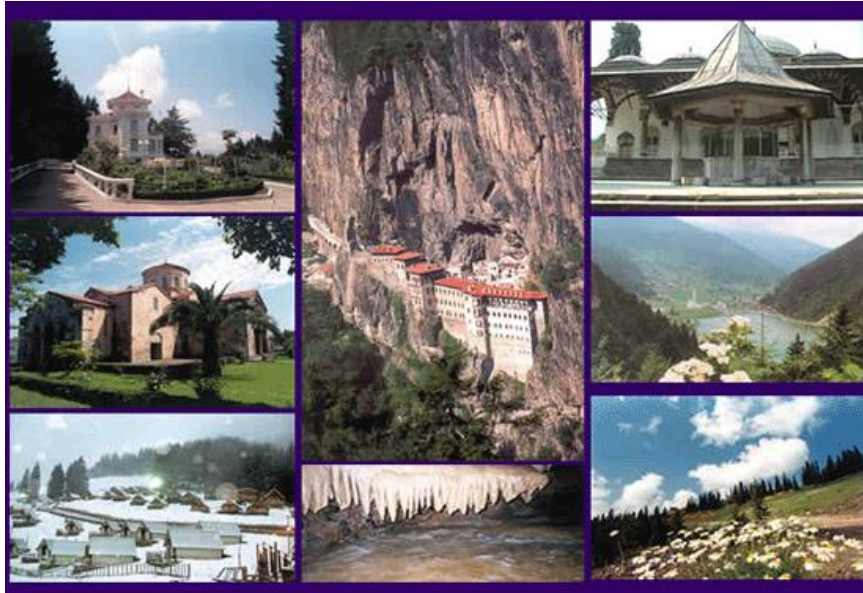
Turizm faaliyetlerinin çevreye etkilerini doğru araştırabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Turizm tesislerinin çevreye etkilerini araştırınız.
- Turizm faaliyetlerinin doğal çevre şartları üzerindeki etkilerini araştırınız.
- Edindiğiniz bilgileri dosyalayınız.
- Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. TURİZM FAALİYETLERİNİN ÇEVREYE ETKİLERİ

Çevre, turizmin temel kaynağıdır. Bu kaynağın sürekli ve dengeli bir şekilde yönetilmesi, tahrip edilmemesi aksine kalitesinin artırılması gerekmektedir. Bir ülkedeki sosyal, tarihi, doğal ve kültürel değerler o ülkenin turizm potansiyelini oluşturur. Tarihi ve doğal çevre değerleri dikkate alınmadan turizmin gelişmesi mümkün değildir.

Resim 3.1: Turizm potansiyeli olarak tarihi ve kültürel değerler

3.1. Turizm

Turizm; dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin ve yapılan çalışmaların tümüdür.

Turistik gezi, insanların sadece bir yerden bir yere gitmesi değil kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak da iletişim içinde olmasıdır. Turizm sayesinde insanlar, hem diğer ülkelerin hem kendi ülkelerinde yaşadıkları bölgenin dışındaki güzelliklerin, geçmişte yaşamış olan insanların bırakmış oldukları kültürel mirasın farkına vararak gelecek kuşaklara daha yaşanılabilir bir dünya bırakmanın gerekliliğine inanarak hayata farklı açılardan bakabilirler.

Resim 3.2: Turistik gezi

Turizm, en hızlı gelişen ve en fazla ekonomik gelir sağlayan sektörlerden biridir. Bu yüzden dünyadaki birçok ülke bu sektöre önem vermektedir. Turizm ülkeler açısından olduğu kadar insanlar açısından da önemli bir faaliyettir. Çünkü yaşam standardının artması, gelirin artması ve iş yaşamının getirmiş olduğu sıkıntı ve stres nedeni ile insanların turizmde ihtiyaçları vardır.

Turizm sektörü gelişmekte olan, az gelişmiş ve ada ülkeleri için ekonomik büyüme, döviz girdisi, yatırım, gelir ve istihdam açısından çok önemlidir. Bu ülkeler, özellikle de ada ülkeleri turizmi ekonomik kurtarıcı ve kalkınmaya fırsat olarak görür. Yani turizm, ülkenin kalkınması için çok önemli katkılar sağlamaktadır. Zira turizm, kalkınma stratejisinin bir bölümüdür.

Turizm fiziki olarak altyapı ve üstyapı çalışmalarını hızlandırır. Altyapı çalışmaları yol, su, elektrik, haberleşme ve ulaşım gibi çalışmalardır. Üstyapı çalışmaları ise konaklama yerleri, restoranlar ve eğlence merkezleri gibi çalışmalardır. Ülkeler, bu altyapı ve üstyapı yatırımlarıyla dünya standartlarını yakalamaya çalışır.

Turizmin bir takım sosyokültürel etkileri vardır. Bu sosyokültürel etkiler eğitim, misafirperverlik, kültür (dini, sanat, tarihi kalıntılar), örf ve adetlerdir. Turizm, dünyada farklı kültürlerin varlığını görsel ve işitsel medyadan öğrenen insanlara bu kültürleri yakından tanıma olanağı verir. Bu durum insanları birbirine yaklaştırır, kaynaştırır ve onların birbirleri hakkındaki ön yargılarının değişmesine yol açar.

Turizm, daha açık ve doğru bir biçimde ele alındığında çeşitli ölçütlere göre gruplandırılmaktadır. Bu ölçütler; turistin geldiği yer, turist sayısı, turizmin amacı, seçilen zaman, kapsanan süre ve turizmin sosyolojik niteliği gibi başlıklar altında toplanabilir.

Turistin geldiği yere göre turizm olayı, iç turizm ve dış turizm (uluslararası turizm) olmak üzere ikiye ayrılır. İç turizmde sürekli yaşadıkları yerlerden ayrılan kişiler, kendi ülkeleri içindeki diğer bölgelere ya da kentlere seyahat etmektedirler. Pasaport ve vize gibi izin belgeleri, yabancı dil bilgisi ve döviz gerektirmeyen iç turizm, ulusal gelirin bölgeler arası dağılımına önemli bir katkı sağlar.

Dış turizm ise yaşanılan ülke dışında bir ülkeye seyahati ifade eder. İç turizmle arasındaki en önemli fark; yabancı dil, döviz ve pasaport gibi bazı engeller doğurmasıdır. Turist sayısı açısından turizm; bireysel, kolektif ve kitle turizmi olmak üzere üçe ayrılır. Seçilen zaman açısından ise yaz ve kış turizmi biçiminde sınıflandırılabilen gibi turizm hareketlerinin yoğunluğuna bağlı olarak sezon içi ve sezon dışı turizm biçiminde de ikiye ayrılabilir.

3.2. Ülkemizdeki Doğal Turizm Bölgeleri

Ülkemiz doğal güzellikleri, tarihsel, sanatsal, arkeolojik, kültürel ve folklorik değerleri açısından ilgi çekici turistik özelliklere sahiptir. Edirne, İzmir, Ankara, Muğla, Bursa, İstanbul, Antalya gibi büyük kentler hem doğal hem tarihi hem de sanatsal açıdan önemli noktalara ev sahipliği yapmaktadır.

Resim 3.3: Deniz turizmi

Ülkemizin denizlerle çevrili olması ve deniz turizminin hızla gelişme yolunda olması pek çok kıyı bölgemizi turizm açısından yoğun talep alan yerler hâline getirmiştir. Deniz ve

güneş turizmi ile dikkat çeken başlıca tatil yöreleri Akdeniz kıyılarımızda Alanya, Antalya, Erdemli, Fethiye, Kaş, Kemer, Mersin, Silifke; Marmara'da Saros Körfezi kıyıları, Erdek ve Marmara, Avşa Adaları; Karadeniz'de Şile, Amasra, Akçakoca; Ege'de Ayvalık, Foça, Edremit, Dikili, Çeşme, Kuşadası, Datça, Bodrum ve Marmaris'tir.

Ülkemiz kış ve kayak turizmi için de önemli zenginliklerle doludur. Coğrafi koşulların elverişliliği ile Erciyes, Uludağ, Kartalkaya, Ilgaz, Palandöken ve Sarıkamış birer kayak merkezidir.

Türkiye'nin her köşesi bir kısmı hâlâ ayakta olan antik kentlerle çevrilidir. En bilinenleri; Truva, Didim, Aspendos, Efes, Perge, Side ve Milet olup yoğun yerli ve yabancı ziyaretçi trafiğine neden olmaktadır. Bu ve bunun gibi pek çok antik kentten edinilen buluntular; Ankara'da Anadolu Uygarlıkları müzesi, İstanbul'da Arkeoloji müzesi, Antalya müzesi, İzmir Arkeoloji müzesinde sergilenmektedir.

Jeolojik yapısı ile de diğer turizm özelliklerinden geri kalmayan ülkemizde Pamukkale travertenleri, Peri bacaları, Ihlara ve Göreme vadileri, Damlataş, Cennet-Cehennem, Balıca ve Karain Mağaraları dikkat çekmektedir.

Resim 3.4: Kapadokya

Kaplıca turizmi için de bir cennet sayılan Türkiye'nin başlıca kaplıcaları; Afyon, Denizli, Kırşehir, Gönen, Bursa ve Nevşehir'de yoğunlaşmıştır.

Doğal güzelliklerimiz, bitki örtümüz son derece zengin olup bu kapsamda pek çok millî parkımız bulunmaktadır. En önemlileri "Köprülü Kanyon, Gelibolu Yarımadası, Sümela Manastırı, Nemrut Dağı, Alacahöyük, Beyşehir Milli Parkları"dır.

3.3. Turizm Tesislerinin Çevreye Etkileri

Turizm ve çevre ortak bir ilişkiyi simgeleyen kavramlardır. Çevre, bir turizm kaynağı olma özelliğini taşıırken turizmin en önemli etkileri de çevreye olmaktadır.

Turizm, bir yandan turizm verilerini yoğun bir biçimde kullanan, bir yandan da korumak zorunda olan bir sektördür. Özellikle doğal ve ekolojik veriler için bu yargı daha da önem taşımaktadır. Çünkü turizm faaliyeti, toplumsal verilerden çok doğal verilere gereksinim duymaktadır. Turizm tesisleri ile çevre arasında üç önemli unsur bulunmaktadır.

- Fiziksel çevrenin birçok unsuru turizm tesisleri için çekim kaynağıdır.
- Turizm tesisleri ve altyapısı, çevrenin bir yönünü teşkil eder.
- Turizmin gelişmesi ve bir alanın çevresel kullanımı çevresel etkiler yaratır.

Turizmin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi ve anlaşılması sektörün sağlıklı gelişmesi açısından oldukça önemlidir.

Resim 3.5: Turistik tesisler

Günümüzde denetlenemeyen hızlı sanayileşme süreci içerisinde doğa ve insan gerçeği ihmal edilmekte ve "çevre kirlenmesi" olarak bilinen bir dizi sorunun tüm yaşamı tehdit etmesine neden olmaktadır. Her ne kadar çevre kirliliğinin ilk suçlusu olarak gelişmekte olan sanayi sektörü belirlenmişse de bacasız endüstri olarak tanımladığımız turizm de çevreyi olumsuz yönde etkilemektedir. Sürekliliği açısından çevre ile çok yakından ilgili olan turizm, genel olarak kaynakların pazarlanması sırasında kısa vadeli yararlar peşinde koşmakta ve ham maddesi olan bu kaynaklara zarar verebilmektedir. Gelişim süreci içerisinde çevrenin koruyucusu değil kullanıcısı olan turizm, Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde, ekonomik kalkınmaya yardımcı olması nedeniyle tarih içinde çevre ile ilgili kaygılara üstün gelmiştir. Ancak son yıllarda gelişen toplumsal bilinç ve çevre duyarlılığı turizme de yansımakta, turizm politikalarında çevre ağırlıklı geleceğe dönük önlemlere yer verilmektedir.

Turizmde başarının çevreye bağılı olduğu açıktır. Günümüzde turistler, doğal kaynakların zarar görmediği, birbirinden farklı tatil merkezlerini tercih etmekte, doğal zenginliğe sahip yeni merkezlere ve yeni turizm çeşitlerine yönelmektedirler.

Turizmin neden olduğu en büyük çevre sorunu, doğayı korumaya yönelik olmayan tatil merkezlerindeki plansız yapılaşmadır. Bu sorunun çözümü için gerekli olan fiziksel planlama; doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerin koruma ve kullanma dengesi sağlayarak değerlendirilmesinde kullanılan başlıca araçtır. Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin çok büyük bir bölümünün tatil amacı gütmesi ve sahil şeridindeki tatil merkezlerini tercih etmeleri nedeni ile bugüne kadar uygulanan turizm politikaları kıyılarda yoğunlaşmayı kolaylaştırmış, dar bir çerçeve içerisinde birbiri ardına turistik tesislerin kurulmasına neden olmuştur. Örneğin, çok yakın bir tarihte sadece küçük birer yerleşim merkezi olan Bodrum, Çeşme, Marmaris ve Alanya ilçeleri özellikle yaz aylarında milyonlarca kişiyi ağırlayan tatil merkezleri hâline gelmiştir. Kıyılara çok yakın inşa edilen turistik tesisler, doğal güzelliklerin kaybolmasına, taşıma kapasitesinin üstüne çıkılmasına ve şehir hayatından kaçan turistlerin küçük birer şehir hâline dönmüş, bitki örtüsünden yoksun beton yığınları ile karşılaşmalarına neden olmuştur.

Bu konu ile ilgili olarak ülkemizde 11 Ağustos 1983 yılında yürürlüğe konulan 2872 sayılı Çevre Kanunu, turizmin fiziksel planlaması ile doğrudan ilgili bulunmamakla birlikte doğanın ve tarihsel zenginliklerin olumsuz etkilerden korunması yönündeki hükümleri içermekte ve dolayısıyla turizm dâhil her tür insan faaliyetinin çevre üzerindeki etkilerinin kontrolünü öngörmektedir.

Turizm tesisleri inşası ve mimari faaliyetleri aynı zamanda biyolojik çeşitliliği tehdit eder. Ekoturizm gibi ekolojik olarak sürdürülebilir aktiviteler bile dikkatli bir şekilde yönetilmezlerse olumsuz çevresel etki bırakması olasıdır.

İyi yönetilmeyen bir turizm tesisi faaliyeti; doğal çevrenin tahribi, manzaranın bayağılaşması, hava, su, toprak kirlenmesi gibi kamu sağlığını tehdit edici olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Yaşanılan doğal çevreyi bugün ve gelecekte çekici kılabilen turistik yöreler; bir yandan beşeri yapısını, diğer yandan turistik tesislerini, doğal peyzaj ile birlikte mimari yapı özellikleriyle dengeli bir şekilde bir araya getirdiklerinde turizmin ekonomik yararlarından daha fazla pay alabilir.

Doğal alanlarda yapılan her tesis, düzenlenen her kamp alanı, belirlenen yollar dışında sürülen otomobiller, bitkilerin ve ağaç dallarının kopmasına neden olarak koruma alanlarının florasını olumsuz etkilemektedir. Kontrolsüz gerçekleştirilecek her türlü turizm tesisi inşası ve imarı, doğal yaşam alanının daralmasına ve çeşitli bitki türlerinin tahrip ya da yok olması neticesinde bu alanların özelliklerini yitirmesine neden olabilmektedir.

3.4. Turizmin Doğal Çevresel Etkileri ve Kirlenmenin Önlenmesi

Turizm faaliyetlerinin ortaya çıkardığı olumsuz etkiler, gerek ziyaretçiler gerekse de turist kabul eden bölgede doğal çevre üzerinde hoşnutsuzluğa yol açmaktadır. Oysa turizmde

yüksek kalitede bir deneyim ancak doğal kaynakların, çevrenin ve kültürel mirasın korunmasıyla sağlanabilir.

Turizm faaliyetlerinin geliştiği ve gelişmekte olduğu bölgelerde, çevresel doğa koşulları olumsuz etkilenmekte ve altyapı sorunları ortaya çıkmaktadır. Özellikle elektrik, su, kanalizasyon, arıtma, çöp toplama ve imhası gibi teknik altyapı donanımlarının yatak kapasitesindeki hızlı artışın gerisinde kalması ve üstyapının denetimsizliği bu sorunların başlıca kaynaklarıdır.

Turizmin çevreye verdiği diğer bir zarar, doğal kaynak olmadığı hâlde turistik çekicilik özelliğine sahip tarihi, kültürel ve sanatsal merkezlerin ziyaretler sırasında hasar görmesidir.

Resim 3.6: Turizmde kültürel mirasın korunması

Turizm, tarım arazilerinin imara açılmasına; ormanların, bitki ve hayvan türlerinin yok olmasına da neden olabilmektedir. Turistik beldelerde yapılaşmaya gitmek amacıyla kıyı şeridindeki tarım alanlarının kullanılması, eğimli yerlerdeki orman bölgelerinin tarıma açılmasını gerektirmektedir. Bu da toprağın en verimli kısmının sulara karışmasına ve korumasız kalan toprakların erozyona uğramasına neden olmaktadır. Turistik merkezlerin giderek artan bir hızla şehirleşmesi ormanların yok olmasına, dolayısıyla bitki örtüsünün ve özellikle sahil kesiminde yaşayan ve üreyen hayvan türlerinin de zarar görmesine neden olmaktadır. Bu nedenle neslinin tükenmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalan canlı türlerinin, ziyaretçi trafiğinin çok yoğun olduğu bu tip tatil merkezlerinde koruma altına alınması, sit alanlar belirlenmesi zorunluluk hâline gelmiştir.

Turizmin ormanlara verdiği diğer zarar, doğada yapılan rekreasyon faaliyetleri (hiking, trekking, kamping, piknik vb.) sırasında çok sık görülen ateş kullanımı dikkatsizliği ve bunun yol açtığı orman yangınları biçiminde kendini göstermektedir.

Alt yapısı bulunmadığı hâlde turistik özellikleri nedeni ile yaz aylarında kalabalık nüfusa sahip tatil merkezlerinden denize, göllere ve nehlere akıtılan kanalizasyon ve diğer tüm atıklar ile yat ve yolcu gemisi gibi turistik amaçlı deniz ulaşım araçlarından boşalan

atıklar ve yağlar deniz kirliliğine neden olmaktadır. Aynı şekilde turistik amaçlı seyahatlerde kullanılan motorlu araçlar da hava kirliliği oluşturulabilmektedir.

Turizmin gelişmesi ile aynı zamanda doğal ve beşeri kaynaklar üzerindeki yıkıcı etkilerinin önlenmesi amaçlanıyorsa turizmin hedeflerinin daha uzun vadeli sonuçlara göre ayarlanması ve çevre unsuruna daha duyarlı gelişme yöntemleri ortaya konulmaya çalışılması gerekmektedir.

Çevreye önem verilerek hazırlanan tüm yönetsel çalışma ve planlamalar, başlangıçta büyük gider kalemleri oluşturacak biçimde değerlendirilseler de ülke geleceği ve doğal çevrenin korunması açısından uzun vadeli gelire dönüşeceklerdir. Tüm bunlara rağmen Türkiye, turizm piyasasında yer alan ülkeler arasında en temiz kıyılara sahip, nispeten bozulmamış doğal yapısı, tarihi ve kültürel güzellikleri ile ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Bu ayrıcalıklı konumun sürdürülebilmesi ve uluslararası turizm pazarında rekabet edilebilmesi için doğal kaynakların çok iyi korunması, toplumsal bilinç oluşturularak çevreye duyarlılığın geliştirilmesi ve turist olarak ülkemize gelen turistlerin de aynı çevre bilinci ışığı altında davranmalarının sağlanması gerekmektedir.

Yüzyılın en büyük gelişme göstereceği alanlardan biri turizm sektörü olduğuna ve hiçbir ülkenin de turizm gelirlerinden vazgeçemeyeceğine göre bütün ülkelerin hem yatırım planlaması hem de doğal ve kültürel değerlerini koruması gerekmektedir. Turizmin olumsuz çevresel etkilerinin azaltılmasına ve kirlenmenin önlenmesine yönelik olarak:

- Yeryüzü kaynaklarını koruyucu faaliyetler daha çok tercih edilmelidir.
- Doğal çevre şartlarında olumsuzluklara neden olmayan turizm faaliyet alanları oluşturulmalı ve desteklenmelidir.
- Ortam kirlenmesinin engellenmesine yönelik önlemler alınmalıdır.
- Mevcut turizm merkezlerindeki yapılaşmalara yönelik kontrol mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Başarılı bir turizm etkinliği için temiz, düzenli ve sağlıklı bir ortamın gerekliliğinden taviz verilmemelidir.
- Yoğun turist akımlarının olduğu bölge ve yerlerin gerekli alt yapı gereksinimleri karşılanmalıdır.
- Çevreyi bozan, yıkıma uğratan turistik faaliyetler engellenmeli ve gerekli yasal yaptırımlar uygulanmalıdır.
- Doğayı koruyarak turizmin gelişmesine yönelik toplumsal bilinç oluşturulmalıdır.
- Çevreye duyarlı olmayan kişi ve kuruluşların turistik faaliyetleri engellenmelidir.
- Doğa ile uyumsuz tesislerin imarının engellenmesi için özellikle yerel yönetimler görev ve sorumluluklarında duyarlı hareket etmelidir.
- Çevreye ve doğaya duyarlı, çağdaş turizm bilincine sahip insanların turizm faaliyetleri desteklenmelidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Ülkemizdeki doğal turizm bölgelerini gösteren bir afiş hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ülkemizde yer alan doğal turizm bölgelerini araştırınız.	➤ Yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanabilirsiniz.
➤ Ülkemizde yer alan doğal turizm bölgelerini gruplandırınız.	➤ Gruplandırmayı tarihsel, sanatsal, arkeolojik, kültürel ve folklorik değerleri göz önünde bulundurarak yapabilirsiniz. ➤ Deniz turizminin yapıldığı yerleri dikkate alabilirsiniz. ➤ Kış ve kayak turizminin yapıldığı yerleri dikkate alabilirsiniz. ➤ Ülkemizin jeolojik yapısını dikkate alabilirsiniz. ➤ Kaplıca turizmi yapılan yerleri dikkate alabilirsiniz.
➤ Ülkemizde yer alan doğal turizm bölgeleri ile ilgili bilgiler hazırlayınız.	➤ Bilgilerin kısa, açıklayıcı ve anlaşılır olmasına dikkat edebilirsiniz.
➤ Ülkemizde yer alan doğal turizm bölgelerine yönelik resim ve fotoğraflar derleyiniz.	➤ Çeşitli kaynaklardan yararlanabilirsiniz. ➤ İnternet ortamından yararlanabilirsiniz.
➤ Edindiğiniz bilgileri, resimleri ve fotoğrafları düzenleyiniz.	➤ Temiz ve düzenli çalışmaya özen gösterebilirsiniz.
➤ Afişinizi hazırlayınız.	➤ Renkli fon kartonlarından yararlanabilirsiniz.
➤ Edindiğiniz bilgileri, resimleri ve fotoğrafları afişinize yerleştiriniz.	➤ Bilgilerle resim ve fotoğrafların eşleşmesine dikkat edebilirsiniz.
➤ Afişinize uygun bir slogan geliştiriniz.	➤ Sloganın dikkat çekici olmasına özen gösterebilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. ....; dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin ve yapılan çalışmaların tümüdür.
2. .... yaşanılan ülke dışında bir ülkeye seyahati ifade eder.
3. Erciyes, Uludağ, Kartalkaya, Ilgaz, Palandöken ve Sarıkamış ülkemizdeki ..... ve ..... turizm merkezleridir.
4. Turizmin neden olduğu en büyük ..... , doğayı korumaya yönelik olmayan tatil merkezlerindeki plansız yapılaşmadır.
5. Çevreye duyarlı olmayan kişi ve kuruluşların turistik faaliyetleri .....
6. .... gezi, insanların sadece bir yerden bir yere gitmesi değil kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak da iletişim içinde olmalarıdır.
7. Pasaport ve vize gibi izin belgeleri, yabancı dil bilgisi ve döviz gerektirmeyen ..... , ulusal gelirin bölgeler arası dağılımına önemli bir katkı sağlar.
8. Akdeniz kıyılarımız ..... ve ..... turizmi ile dikkat çeken başlıca tatil yöresidir.
9. Türkiye'nin her köşesi bir kısmı hâlâ ayakta olan ..... kentlerle çevrilidir.
10. Turist sayısı açısından turizm; bireysel, ... ve kitle turizmi olmak üzere üçe ayrılır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. ( ) İnsanlar, sosyal, kültürel ve ekonomik sebeplerle nüfusun daha yoğun olduğu şehir ve kasabalara göç etmektedirler.
2. ( ) Dünyada hızlı artan insan sayısı, eldeki kaynakları yetersiz duruma getirmektedir.
3. ( ) Hızlı nüfus artışına ve sanayileşmeye paralel olarak Türkiye’de, kent yerleşim birimleri giderek azalmakta ve küçülmektedir.
4. ( ) Türkiye’deki nüfusun kentleşme oranı, bütün coğrafi bölgelerde aynıdır.
5. ( ) Yağışların fazla, kışların ılık geçtiği iklim bölgeleri sık nüfusludur.
6. ( ) Yer şekillerinin üretim yapmaya ve yerleşmeye elverişli fiziki koşullardan oluşuyor olması, o bölgede nüfus yoğunluğuna neden olmaktadır.
7. ( ) Yeraltı kaynaklarının çıkarıldığı ve işlendiği yerler seyrek nüfusludur.
8. ( ) Ekonomik anlamda kentleşme, tarım ve hayvancılıkla uğraşan nüfusun başta sanayi olmak üzere tarım dışı faaliyetlere (sektörlere) kaymasıdır.
9. ( ) Çevre sorunlarını en şiddetli biçimde yaşayan kesim, kuşkusuz nüfus yoğunluğunun az olduğu ve sanayi kuruluşlarının olmadığı kentlerin insanlarıdır.
10. ( ) Toprakların korunarak insanların besin maddesi gereksinimlerinin karşılanması, ekonomik bakımdan olduğu kadar ekolojik ve sosyolojik bakımdan da son derece önemlidir.
11. ( ) Kentleşmeyle beraber gelişen sanayinin yarattığı küresel tüketim patlaması (kâğıt tüketimi gibi), orman ürünleri ve ormanlık alanların tüketimini artırmıştır.
12. ( ) Göç eden ülkede nüfus azalır, göç veren ülkede ise artar.
13. ( ) Gecekondulaşma, şehri hem fiziki ve hem de sosyal çevre sorunlarıyla karşı karşıya getirmektedir.
14. ( ) Köyden kente göçün durdurulması için büyükşehirlere yapılan yatırımlar, daha küçük yerleşim birimlerine kaydırılmalıdır.
15. ( ) Kentleşmede ekolojik planlama unsurları kullanılmamalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1 CEVAP ANAHTARI

1	nüfus hareketliliği
2	nüfus
3	nüfus coğrafyası
4	kentleşme
5	kültür
6	kentsel çevre
7	çevre kirliliği
8	kaçak yapılaşma
9	seyrek-sık
10	meteorolojik parametreleri

ÖĞRENME FAALİYETİ-2 CEVAP ANAHTARI

1	iç göç
2	ekonomik koşulların
3	Doğu Anadolu
4	dış göç
5	geçici göçler
6	gecekondulaşma
7	toplumsal
8	kültürel
9	kentlere
10	planlamanın

ÖĞRENME FAALİYETİ-3 CEVAP ANAHTARI

1	turizm
2	dış turizm
3	kış/kayak
4	çevre sorunu
5	engellenmelidir
6	turistik
7	iç turizm
8	deniz/güneş
9	antik
10	kollektif

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	Y
5	D
6	D
7	Y
8	D
9	Y
10	D
11	D
12	Y
13	D
14	D
15	Y

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- AKAR Abdullah, Dilek KEÇECİ, **Çevre ve İnsan**, Semih Eğitim Kültür Yayınları, Ankara, 1998.
- DEMİR Ahmet, **Doğal Çevre Tahripleri ve Ekonomi İlişkileri Üzerine Bir Araştırma**, AÜSBF Dergisi, Ankara, 1973.
- ERDEN A. B., **Çağımız ve Çevre Kirliliği**, Kadıoğlu Matbaası, Ankara, 1990.
- GÜNEY Emrullah, **Çevre ve İnsan**, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2003.
- KARTAL Kemal, **Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti**, Amme İdaresi Dergisi, Aralık, 1983.
- KÜÇÜKTOPUZLU Faik, **Turistik Faaliyetlerin Turizm Alanındaki Ekolojik Yapıya Etkileri**, Turizm Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, 246–254, 1991.
- ULUSOY Ahmet, Tarık VURAL, **Kentleşmenin Sosyoekonomik Etkileri**.

KAYNAKÇA

- AKAR Abdullah, Dilek KEÇECİ, **Çevre ve İnsan**, Semih Eğitim Kültür Yayınları, Ankara, 1998.
- BAŞOL Koray, **Doğal Kaynaklar Ekonomisi**, Anadolu Matbaası, İzmir, 1996.
- ÇEPEL N., **Doğa Çevre Ekoloji ve İnsanlığın Ortak Sorunları**, İstanbul, 1992.
- DEMİR Ahmet, **Doğal Çevre Tahripleri ve Ekonomi İlişkileri Üzerine Bir Araştırma**, AÜSBF Dergisi, Ankara, 1973.
- DEMİR Cengiz, **Turizm ve Rekreasyon Faaliyetlerinin Olumsuz Çevresel Etkileri**, DEÜİİBF Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2, İzmir, 2002.
- DİNLER Zeynel, **Bölgesel İktisat**, Ekin Kitabevi, Bursa, 1998.
- ERDEN A. B., **Çağımız ve Çevre Kirliliği**, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1990.
- GÜNEY Emrullah, **Çevre ve İnsan**, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2003.
- KARTAL Kemal, **Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti**, Amme İdaresi Dergisi, Aralık-1983.
- KELEŞ Ruşen, **Kentleşme ve Konut Politikası**, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1984.
- KÜÇÜKTOPUZLU Faik, **Turistik Faaliyetlerin Turizm Alanındaki Ekolojik Yapıya Etkileri**, Turizm Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, 246-254, 1991.
- TOPBAŞ M. T., **Çevre Kirliliği**, Ankara, 1988.
- TOROS Aykut, Mahir ULUSOY, Banu ERGÖÇMEN, **Ulusal Çevre Eylem Planı**, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, Temmuz-1997.
- ULUSOY Ahmet, Tarık VURAL, **Kentleşmenin Sosyoekonomik Etkileri**, Belediye Dergisi, Haziran-2001.
- USAL Alparslan, **Turizmde Rekreasyon ve Çevre İlişkileri**, İzmir, 1998.
- USTA Öcal, **Genel Turizm**, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2001.
- ASLAN Zeynep, Gürhan AKTAŞ, **Çevre Dergisi**, Nisan-Mayıs-Haziran, Sayı: 11, İzmir, 1994.